

Pep Tosar ens presenta un espectacle sobre la vida de Vicent Andrés Estellés. Al fons, l'actor Enric Juezas, a l'escenari, caracteritzat com el poeta de Burjassot.

PRATS I CAMPS

“Jo també tenc el meu Estellés”

Miquel Gil hi posa veu i música en directe. Hi ha ball i vídeos i un tul i actors i la presència immensa del poeta Vicent Andrés Estellés: es pot veure al Teatre Micalet, a València, fins el 28 de març. És ‘Poseu-me les ulleres’ i en parlem amb Pep Tosar (Artà, Mallorca, 1961), que l’ha concebut i dirigit.

Per què Estellés?

—Si els anys 70 hi va haver un *boom* Estellés, jo en vaig esser una víctima. En el bon sentit, és clar: una víctima voluntària. Quan va començar a publicar l’obra completa, quan li

van donar el Premi d’Honor, quan se sentia parlar tant d’ell, jo era un xaval de 16 anys o 18 amb moltíssima curiositat. I el contacte amb la poesia d’Estellés va ser molt intens i molt fort.

—No l’havíeu dut mai a escena?

—Vaig fer-ne un petit intent, fa molts d’anys, amb un amic i covíctima del *boom*. Li vaig muntar un petit recital amb un músic. D’aleshores ençà que el duia al rebost i tenia ganes de fer un espectacle biogràfic sobre Estellés, un espectacle contundent.

—Ja havíeu fet espectacles similars, sobre Blai Bonet i Damià Huguet: per què els poetes?

—Crec que un poeta és imprescindible, de la mateixa manera que ho és tenir una gelera per a conservar el menjar: el necessites per conservar i expressar la teva història, perquè et faci de mirall. Tu tens una vida de vegades difícil d’entendre, però, mentre fas una altra cosa, ell pensa, recorre el misteri de l’existència humana i te’l presenta sintetitzat en un sonet. I dius: “Ah, és clar, em passa això...!” A mi aquest fet em pareix tan important com poder dinar i sopar cada dia. Tan important i tan elemental.

—Tornem a *Poseu-me les ulleres*: no hi actueu, en aquest cas.

—No. Per l’accent, principalment. Ho podria arribar a imitar, però la meua

modalitat materna del català és la que parlem a Mallorca. Després he adquirit la de Catalunya, perquè he estudiat allà i m'hi he quedat a fer feina. Però la de València no la tenc controlada. I no hi podia renunciar: sempre que he llegit Estellés dins del meu cap sona en valencià. Per tant, em calia esperar a poder-ho fer amb una companyia valenciana.

—I aquí entra en joc la Companyia de Teatre Micalet, que ho ha produït.

—Sí. Amb en Joan Peris i amb na Pilar Almeria n'havíem parlat feia temps, i l'estiu passat vam dir: serà aquesta temporada. I m'hi vaig posar. Val a dir que ja tenia el material molt a mà. Pràcticament només em mancava —i em feia una il·lusió enorme— posar-me en contacte amb la família d'Estellés, amb tots aquests intel·lectuals que me n'han acabat de fer el dibuix.

—No és una manera gaire usual de plantejar un espectacle de teatre, aquesta voluntat documentalista...

—D'alguna manera he fusionat el llenguatge del documental amb el dramàtic. Però sense voler-ho: de fet, la primera vegada, quan vaig abordar Blai Bonet, simplement vaig entrar a bussejar al llarg de tota la seva obra. M'ho vaig passar pipa, llegint-ho tot, estudiant-ho tot. I d'allà vaig sortir amb el vestit de *La casa en obres*. Aquí he fet una mica això mateix. No és un espectacle convencional: de presentació, sí que n'hi ha, però de nus, naturalment no, i de desenllaç menys que menys. Potser és una presentació constant: situes un personatge al mig de l'escenari i al voltant hi vas col·locant els elements —dramatúrgics o, en el cas del documental, ben reals— que l'enfoquen a ell i la seva història. He intentat de ser tan divers com fos possible, de la mateixa manera que ho és la vida.

—Quines similituds té aquest espectacle amb els anteriors?

—L'estructura narrativa de biografia en monòleg fragmentat és com la de l'espectacle de Blai Bonet. Enric Juezas recrea Estellés explicant la seva vida en un monòleg de cinquanta minuts fragmentat en cinc parts de deu. Però en podríem dir "monòlegs intervinguts": l'espectacle té lloc en un bar i, és clar, hi ha gent que l'escolta i de tant en tant hi intervé.

—També empreu el tul, que us permet de dividir l'escenari i mostrar, quan convé, què hi passa darrere...

—El vaig utilitzar per primera vegada

“Un poeta és imprescindible, de la mateixa manera que ho és tenir una gelera per a conservar el menjar”

a *Esquena de ganivet*, l'espectacle sobre Damià Huguet. Allà, darrere el tul, hi havia un ballari de dansa contemporània. Ara hi ha una ballarina (com imagín que Estellés hauria preferit), i de formació fonamentalment clàssica. I sí, potser he sumat a la cosa una mica realista aquesta altra més onírica que permet el tul.

—La tria de versos és vostra. També el que dona títol a l'espectacle?

—Sí. Jo també tenc el meu Estellés: he traslladat a escena els moments que m'hi han vinculat d'una manera notable i he mirat d'entendre per què i com. *Poseu-me les ulleres* és el darrer vers d'aquell famós sonet en què preveu la seva mort i diu: “M'agradaria, encara, que alguna dona del meu poble isqués al carrer, inquirint: ‘Que qui s'ha mort?’ I que li donen una breu notícia: ‘És el fill del forner, que feia versos.’ Més cultament encara: ‘El nét major de Nadalet.’ Poseu-me les ulleres.” Quan feia primer a l'Institut del Teatre i, a classe de veu, ens deien: “Agafeu un poema per a treballar”, jo triava aquest, que era un dels que em tenien més apassionat.

—Dels personatges que feu sortir a escena, l'únic que no us heu inventat és Estellés?

—Les coordenades són totalment ficcionades: aquest bar de Burjassot supòs que no existeix. I la cantirera, tampoc. Ni el guionista que apareix per allà. L'únic que és inspirat una mica en la realitat és el músic.

—L'heu fet ovidià, diguem-ne?

—Sí. Ovidi va fer cançons amb poemes de l'Estellés absolutament memorables, de les quals n'hi ha una d'inserida aquí, “M'aclame a tu”. Tenien una relació forta i l'Estellés en parla moltíssim, no tant com a cantant, sinó sobretot de la seva experiència en comú. El 20 de novembre del 1975, per exemple, eren junts a Burjassot amb una ampolla de xampany a punt.

—Us heu queixat que ja no trobeu Estellés a les llibreries...

—És cert. És aquest desastre de ser un poble petit. Els pobles que parlem el català patim aquest terrible sentiment

d'inferioritat, aquest convenciment que no som ningú i que, per tant, és impossible de tenir un bon poeta. Per fer aquest espectacle, a l'hora de retrobar un material que no tenia, l'he hagut d'anar a cercar a biblioteques. Concretament, l'autobiografia és absolutament intrometible, a Barcelona. A cap de les llibreries importants. A cap.

—I no el portareu a Barcelona, l'espectacle d'Estellés?

—És la meua gran il·lusió, és clar. Res no em faria tan content com poder presentar aquest espectacle al Círcol Maldà. I remouré cel i terra per aconseguir-ho, però és molt difícil, econòmicament. Ara al Micalet diu que li volen treure les subvencions... El Círcol Maldà no n'ha tenguda mai cap.

—Objectivament, és difícil d'explicar, si, a més, comprovem que hi ha públic per a espectacles amb gruix, diguem-ne...

—Sembla que tot sigui més fàcil si no s'explica res d'important. Això procedeix de la televisió, que es fa servir com una arma de molts talls. Amb el seu llenguatge s'estupiditza el personal: i si al teatre fas servir un llenguatge que no sigui el que han après a la televisió, no entenen res. Per tant, facis què facis, des d'Estellés fins a Shakespeare, tot ha de ser absolutament banalitzat. Si jo ara digués “vull fer un espectacle sobre Salvat-Papasseit, però tranquils, tot serà ple de putes i cocaïnòmans i policies... amb gent que parlarà superràpid. Què? No, versos, no. Però al·lucinant!”, de seguida tindria joc. Si això passa dins les empreses privades, no hi podem dir res. Ara, que l'administració, els teatres públics, fomentin la ximpleria i l'acudit fàcil ho trob una acció molt perversa. En realitat, potser no és que el teatre sigui en crisi, sinó que són en crisi conceptes com ara la intel·ligència, la sensibilitat o el sentit de l'humor.

—Ens en recuperarem?

—Aquesta és la pregunta que ens fem cada dia.

Núria Cadenes